

Vznik a vývoj světských knihoven

Dějiny knižní kultury

Starověké knihovny

Babylonie a Asýrie

- ❧ Aššurbanipalova knihovna v Ninive (7 stol. př.n.l.):
 - ❧ osobní panovníkova knihovna (eposy, mýty, bajky, přísloví, kultovní texty, hymny, modlitby, zaklínadla, rituály, věštby, zákony, lexikální a gramatické texty, matematická, astronomická, lékařská a ekonomická díla), cca 5 tis. hliněných tabulek; díla babylonského písennictví
 - ❧ státní archiv (státní smlouvy, diplomatická a správní korespondence, královské letopisy, harémové výnosy, astrologické zprávy, soukromé právní listiny, účetní knihy)
- ❧ budována plánovitě, pro panovníka pracovala početná skupina písařů, kteří cíleně vyjížděli a opisovali texty

Starověké knihovny Babylonie a Asýrie

- ☞ knihovna v Nippuru – 2 tis. př.n.l. – zbytky hliněných destiček a dva katalogy – více než 100 tis. dokumentů
- ☞ knihovna Tiglatpilesara I. 1. tis. př. n.l. – dochovány zlomky destiček

Starověké knihovny

Řecko

- ☞ informace o antických knihovnách pocházejí ze zmínek v literatuře
- ☞ přímých nálezů budov a interiérů jen velmi málo
- ☞ knihovní fondy až na výjimky zničeny či rozptýleny
- ☞ Athény
 - ☞ vznik děl básnických, dramatických, od 4. stol. př.n.l. filozofických a vědeckých
 - ☞ vydávány kuchařské knihy, sbírky anekdot, pravidla dobrého chování, receptáře pro nemocné
 - ☞ z poč. 4. stol. př.n.l. zmínky o antickém knihkupectví

Starověké knihovny

Řecko

☞ Athény

- ☞ vznik soukromých knihoven – pouze v domech nejvzdělanějších lidí – např. historik Hérodotos, řečník Démosthénés, dramatik Eurípides
- ☞ podíl občanů na správě státu vedl k osvojování vzdělanosti a tedy ke vzniku dalších soukromých knihoven
- ☞ vznik knihoven při vzdělávacích ústavech jako byla např. Paltónova Akademia

Starověké knihovny

Řecko/Egypt

☞ Alexandrie

- ☞ 1. pol. 3. stol. př.n.l. – založen Alexandrijský Múseion (chrám múz=muzeum) za Ptolemaia I. Sotéra, jednalo se o první státní starověkou univerzitu
- ☞ přímým zakladatelem knihovny a jejím 1. ředitelem Déméterios z Faléra
- ☞ na konci života Ptolemaia I. Sotéra (283 př. n.l.) již na 200 tis. svitků
- ☞ 2. ředitel Zénodotos zavedl obor textovou kritiku a soustředil se na korekce opsaných děl
- ☞ 3. ředitelem Kallimachos z Kyrény – otec bibliografie

Starověké knihovny

Řecko/Egypt

☞ Alexandrie

- ☞ požár knihovny při obléhání Alexandrie Caesarem r. 47 př. n.l.
- ☞ 391 zničena fanatickými křesťany pobočka knihovny vybudovaná v chrámu boha Serapida, na jejích troskách vybudován klášter

Starověké knihovny

Řím

☞ Řím

- ☞ otevřeny desítky velkých opisovačských dílen
- ☞ objevují se knižní obchody
- ☞ vznikly velké veřejné knihovny a soukromé sbírky
- ☞ knihovny nevznikaly jako v Egyptě, Asýrii či Řecku opisováním, Římané si knihy přivlastňovali jako válečnou kořist
- ☞ první veřejnou knihovnu založil v Římě Julius Caesar
- ☞ knihovny byly budovány v blízkosti chrámů nebo přímo v nich
- ☞ začaly se objevovat i specializované knihovny

Starověké knihovny

Řím

☞ Řím

- ☞ v provinciích byla snaha budovat knihovny podle vzoru Říma
- ☞ např. v Marseille, Cordóbě, Izmiru, Antiochii, Athénách
- ☞ v době Augusta se začaly budovat soukromé knihovny – mít knihovnu se začalo považovat za společenský bonton

Středověké knihovny

- ✧ na troskách Římské říše začaly vznikat raně feudální státy
- ✧ v rámci světského života došlo ke zpomalení vývoje, rozvoj pokračoval jen v oblasti duchovní
- ✧ téměř všechny knihovny raného středověku se vytvořily u církevních institucí
- ✧ světské knihovny začaly vznikat až při zakládání univerzit – největší knihovna vznikla na Sorboně, v Oxfordu či v Bologni

Univerzitní knihovny v Čechách

- ✧ u pražské univerzity došlo k rozvoji až od 2. pol. 14. století
- ✧ docházelo k zakládání jednotlivých kolejí, které sloužily ubytování a stravování studentů, při nich vznikaly i knihovny
- ✧ na konci 15. stol. bylo v pražských kolejích knihovnách cca 4500 rukopisů
- ✧ po obsahové stránce zahrnuly všechny obory tehdejší scholastické učenosti

Univerzitní knihovny v Čechách

☞ Karlova kolej

- ☞ založena 1366, dochováno 100 rukopisů, 13 prvotisků a mladší tisky, základní fond jí věnoval Karel IV. (114 svazků rukopisů)
- ☞ katalog knihovny se dochoval na jednolistu a jedná s eo lokační seznam

☞ Kolej Národa českého

- ☞ založena cca 1403, dary zejména univerzitních mistrů
- ☞ katalog dochován v rukopisu roudnické lobkovické knihovny

Univerzitní knihovny v Čechách

☞ Nazaretská kolej

☞ založena 1391, na konci 15. stol. v ní bylo na 500 rukopisů

☞ Kolej krále Václava (Císařská)

☞ roku 1557 jí matematik Jan Hortensius věnoval Ciceronova díla

☞ Kolej Všech svatých (Andělská)

☞ rozvoj od roku 1366, knihovna se dělila na starou a novou

☞ její katalog je z roku 1603

Univerzitní knihovny v Čechách

☞ Rečkova kolej

☞ založena 1438, v roce 1464 v katalogu zapsáno 786 knih

☞ od roku 1460 samostatná funkce knihovníka

☞ Loudova kolej

☞ založena 1451, na konci 15.stol. 500 svazků

Typologie knihoven

☞ panovnické a šlechtické

☞ císařská knihovna ve Vídni

☞ královské knihovny v Madridu a Paříži, knihovna Matyáše Korvína

☞ měšťanské

☞ patricijské knihovny

☞ městská inteligence

☞ církevní

☞ Vatikánská knihovna v Římě

☞ klášterní a kapitulní knihovny

Typologie knihoven

☞ sběratelsko-reprezentativní

☞ velikost nad 3-4 tisíce svazků, cílený univerzální obsah, prvky bibliofilství, často katalogy

☞ intelektuální

☞ menší přesto reprezentativní soubory knih, obsahová výběrovost (čtenářské či zájmové priority)

☞ profesní

☞ převaha knih určených k výkonu profese (lékařství, astronomie, teologie)

☞ školské, farní, městské

Typologie knihoven

∞ podle statusu

∞ institucionální x osobní

∞ podle velikosti

Soukromé knihovny

- ☞ první české doklady až z 1. pol. 14. stol.
- ☞ menší soubory knih ve vlastnictví jednotlivců patrně existovaly i dříve
- ☞ rozsah knihoven byl v řádu jednotek či desítek svazků
- ☞ ze 14. stol. víme o knihovně Viléma z Lestkova
- ☞ z konce 15. a zač. 16. stol. známe knihovny Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic, Jana Žáka, Jana Herttembergera z Lokte, Václava z Rovného či Alexia Třeboňského

Soukromé knihovny

- ✧ v pohusitském období rozdělení české společnosti na dva konfesijní tábory – dá se mluvit o dvojí kultuře
- ✧ velkou část souborů knih vytvořili katoličtí intelektuálové, většinou absolventi italských univerzit – ti byli propagátory latinského humanismu v našich zemích
- ✧ utrakvistická společnost zřetelně intelektuálně stagnovala

Knihovny Jagellonské doby (do r. 1500)

- ☞ jedním z nejvýznamnějších bibliofilů uherský a český král Matyáš Korvín
- ☞ upřednostňoval rukopisy s náročnou výzdobou před tisky
- ☞ objednával je především ve florentinských dílnách a v dílnách, které budoval v Budíně
- ☞ v knihovně je patrná recepce italské renesance, bohatá knihovna se měla vyrovnat knihovnám italských vládců
- ☞ největší knihovna na sever od Alp (v době Korvínovi smrti přes 2 tis. svazků)

Knihovny Jagellonské doby (do r. 1500)

- ✧ Korvínova knihovna zničena po porážce Uhrů Turky v bitvě u Moháče r. 1526
- ✧ obsahovala spisy filozofické, teologické, historické, právní, geografické, přírodovědné, lékařské, architektonické
- ✧ mnoho klasických řeckých a latinských spisovatelů

Knihovna Viléma z Lestkova

- ☞ děkan vyšehradské kapituly
- ☞ knihovna měla 114 svazků
- ☞ soubor knih zakoupil Karel IV. pro Karlovu kolej pražské univerzity
- ☞ knihy nesou částečně vyškrabaný provenienční přípisek *Liber domini W., decani Wissegradensis*

Knihovna Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic

- ✧ studoval v Bologni, doktor kanonického práva, člen královské kanceláře, dvořan a básník
- ✧ 200 knih si přivezl ze studií
- ✧ na konci života měla knihovna 650 knih, knihovna byla uložena na hradě Hasištejně, nyní je součástí Roudnické lobkovické knihovny
- ✧ jednalo se o 757 tisků (z toho 575 prvotisků) a 18 latinských a řeckých rukopisů
- ✧ vazby knih měly jednoduchou úpravu

Knihovna Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic

- ☞ knihovna neobsahovala svazky v češtině a němčině
- ☞ tematicky obsahovala filologii, rétoriku, básnické umění, římské autoři, teologie, filozofie, astronomie a dějepisectví.
- ☞ vytvořil si také kvalitně vybavenou právnickou příručku

Knihovna Jana Žáka

- ✧ litoměřický probošt, pražský kanovník a administrátor pražského arcibiskupství
- ✧ o knihovně víme z dochovaného soupisu
- ✧ 200 svazků
- ✧ zájem Žáka o humanismus, teologii, právo a medicínu

Knihovna Jana Herttembergera z Lokte

- ☞ pražský kanovník
- ☞ knihovna obsahovala 170 rukopisů a 30 tisků
- ☞ humanistickou literaturu nakupoval v Lipsku či přímo v Čechách

Knihovna Václava z Rovného

- ☞ po studiích na univerzitě ve Vídni působil přes 30 let jako kancléř pánů z Rožmberka
- ☞ v jeho knihovně již převažovaly tištěné knihy, rukopisů dochováno cca 20
- ☞ obsahově se jedná o díla teologicko-moralistická, kontemplativní a protireformační

Knihovna Václava z Rovného

- ✧ odrazem jeho praktického působení jsou tituly epistolografické
- ✧ jen malé zastoupení antických a humanistických autorů – patrně je získal jako dědictví
- ✧ 231 svazků věnoval českokrumlovské kaplanské knihovně a jednotliviny augustiniánům v Třeboni

Knihovna Alexia Třeboňského

- ☞ právník a filozof
- ☞ sběratel knih ovlivněný humanismem
- ☞ dochován soupis knihovny z konce 15. století – 146 rukopisů a 77 prvotisků
- ☞ rukopisy získával často z pozůstalostí a shromažďoval je podle zálib
- ☞ tisky získával spíše na základě vědeckých a úředních potřeb
- ☞ převážnou část prvotisků koupil v Itálii

Knihovna Rožmberků

- ✧ prvním dokladem majetku knih přímo v rukou některého člena rodu je závěť Oldřicha I z Rožmberka z roku 1390 – uvedeny 4 svazky
- ✧ první zmínky o rodové knihovně spíše až z roku 1418 – inventář relikvií, klenotů, knih a dalších předmětů – bible, teologická literatura, latinsky psaná kronika české země a další
- ✧ Petr IV. – v letech 1476–78 studoval na bolognské univerzitě spolu s B.H. z Lobkovic – do své knihovny přivezl několik prvotisků

Knihovna Rožmberků

- ☞ největší rozmach knihovny za posledních Rožmberků:
 - ☞ Viléma z Rožmberka (1535–1592)
 - ☞ Petra Voka z Rožmberka (1539–1611)
 - ☞ knihovna dosáhla rozsahu asi 10 tis. titulů, v Třeboni byla postavena samostatná budova, její katalog zpracoval knihovník, archivář a historik Václav Březan

Císařská knihovna ve Vídni

- ❧ 1575 knihovník Hugo Blotius
- ❧ v roce 1608 – 11 tis. svazků
- ❧ katalogizace rukopisů a turecké literatury
- ❧ oborové třídění
- ❧ „povinný výtisk“

Knihovna Hieronyma Becka z Leopoldsdorfu

- ❧ 1525–1596
- ❧ rakouský šlechtic, vzděláván společně se členy panovnického rodu, studoval univerzitu v Padově
- ❧ od roku 1555 zastával mnoho důležitých úřadů
- ❧ mluvil několika jazyk a absolvoval poznávací cestu do Egypta
- ❧ zájem o tureckou otázku, archeologii, matematiku
- ❧ intelektuálně orientovaná knihovna
- ❧ 2000-2500 svazků ; sálové uložení
- ❧ prostá, vkusná vazba ; specifické uspořádání

Knihovna Ferdinanda II. Tyrolského

- ❧ 1529–1595
- ❧ rakouský arcivévoda, český místodržitel
- ❧ sídlem zámek Ambras (1572–1583)
- ❧ univerzální knihovna ; 3700 knih
- ❧ propojena s ostatními sbírkami
- ❧ reprezentace a badatelské zázemí pro členy dvora
- ❧ oborové uspořádání
- ❧ chybí katalog
- ❧ nadstandardní zájem o historickou literaturu a rukopisy

Knihovna bavorských Wittelsbachů

- ❧ sídlo v Mnichově
- ❧ zakladatel Albrecht V. von Wittelsbach r. 1558
- ❧ potřeba reprezentace
- ❧ výrazně protireformační ráz
- ❧ r. 1578 již 11 tis. svazků
- ❧ skupování významných knihoven:
 - ❧ Hartmann Schedel
 - ❧ Johann Jakob Fuggera (7000 svazků)

Knihovna Albrechta Pruského

- ☞ tři knihovny
 - ☞ soukromá knihovna
 - ☞ univerzitní knihovna v Královci
 - ☞ zámecká knihovna
- ☞ Silberbibliothek (doch. 21 knih) – r. 1526 založena sbírka rukopisů a vzácných svazků, uložena na zámku Královec
- ☞ knihy vázány ve vazbách s bohatými biblickými výjevy a alegoriemi
- ☞ knihy ve službách reformace

Knihovna Albrechta Pruského

- ☞ kromě teologických textů se tak knihovna začala obohacovat o historické, zeměpisné a lékařské texty, zejména v němčině
- ☞ během několika let dosáhla počtu asi 500 svazků.
- ☞ s růstem počtu klášterů sekularizovaných protestantskou reformou v Německu (jako v případě Tapiau) byla knihovna obohacena o další rukopisy a svazky do té míry, že v roce 1787 jich bylo 16 000
- ☞ Od roku 1767 byla knihovna oficiálně otevřena veřejnosti.

Knihovna Heinricha Rantzaua

- ☞ 1526–1598
- ☞ německý humanistický spisovatel a státník
- ☞ plodný astrolog a spolupracovník Tychona de Brahe
- ☞ knihovna o 6500 svazcích na zámku Breitenberg poblíž Itzenhoe
- ☞ kořist Albrechta z Valdštejna, r. 1627 převezena do Čech a darována profesnímu domu jezuitů na Malé Straně
- ☞ všechny dobové oblasti vědy
- ☞ specifické usňové vazby

Knihovna Johna Dee

- ☞ 1527–1608/9
- ☞ anglický matematik, astronom, astrolog, okultní filozof a rádce královny Alžběty I.
- ☞ později působil na dvoře Rudolfa II. v Praze
- ☞ r. 1556 představil královně Marii plán na uchování starých knih, rukopisů a archiválií, ale jeho návrh nebyl přijat
- ☞ budoval svou osobní knihovnu ve svém domě v Mortlake, knihy a rukopisy získával v Anglii a na evropském kontinentě
- ☞ cca 300 tištěných svazků a velké množství rukopisů

Knihovna Tychona de Brahe

- ☞ dánský šlechtic, astronom a spisovatel
- ☞ hlavně astronomická literatura, téměř kompletní současná astronomická a matematická produkce
- ☞ stopy častého používání
- ☞ renesanční vazby v bílé kůži
- ☞ zachovány jsou pouze latinské tituly, nevíme o dánských a německých

Knihovna Ferdinanda Hofmanna z Grünbüchlu

- ☞ 1540–1607
- ☞ původem ze Štýrska, 1600 odešel do Prahy
- ☞ prezident Dvorské komory, tajný a válečný rada
- ☞ osobní přítel Rudolfa II., bratranec posledních Rožmberků
- ☞ knihovna se jako celek nedochovala (212 sv. ve VKOL, další část v mikulovské Dietrichsteinské knihovně (dnes MZK), fond Knihovny Národního muzea

Zámecké knihovny

- ❧ největší změny přinesl rok 1620 – proměna celé šlechtické společnosti
- ❧ z předbělohorské doby se zachovaly jen dvě knihovny – lobkovická v Roudnici a žerotínská na Bludově
- ❧ charakteristickým rysem pobělohorského vývoje soukromých šlechtických knihoven v českých zemích byly rozsáhlé přesuny v jejich vlastnictví
- ❧ dnešní šlechtické knihovny se konstituovaly až od 17. stol.

Zámecké knihovny

- ❧ knihovny vznikaly jako soukromé knižní sbírky sběratelskou činností, nákupy celých knižních celků nebo začleňováním osobních knihoven jednotlivých šlechticů do rodových celků
- ❧ zařazením do rodového fideikomisu získávaly knihovny charakter právně kodifikované instituce
- ❧ knihovny tvořily trvalou výbavu rodového sídla a zůstaly v místech svého založení po několik staletí
- ❧ v letech 1945 a 1948 došlo k zestátnění všech zámeckých knihoven a k likvidaci celé řady z nich

Zámecké knihovny

- ☞ dnes cca 341 dochovaných, z toho 50 interiérových v původních prostorách a mobiliáři
- ☞ většinou jsou součástí prohlídkových tras
- ☞ neinteriérové knihovny jsou umístěn v depozitářích
- ☞ odbornou správu vykonává Národní muzeum – Oddělení zámeckých knihoven, které vzniklo v roce 1954
- ☞ vlastníky knihoven jsou akademie věd, archivy, muzea, Národní památkový ústav (spravuje asi 67 fondů = cca 490 tis. svazků), 190 svozových fondů je ve vlastnictví Národního muzea
- ☞ přehled - <https://www.nm.cz/knihovna-narodniho-muzea/oddeleni-zameckych-knihoven#o-nas>

Zámecké knihovny

- ❧ typické jádro zámecké knihovny přímo souvisí s obecným životním stylem aristokracie:
 - ❧ vzdělávání – učebnice, encyklopedie, příruční knihovna
 - ❧ politická kariéra – literatura politická a historická
 - ❧ státní správa – literatura právnická, sbírky zákonů, teorie práva a státu
 - ❧ kariéra v armádě – militaria, dějiny a popisy armád, válečných tažení a bitev, užívání moderních zbraní
 - ❧ historie rodu – genealogie, heraldická díla
 - ❧ správa panství – zemědělská a lesnická literatura, od pol. 18. stol. i díla z dalších odvětví (rybníkářství, pivovarnictví, vinařství, zpracování kovů)
 - ❧ úpravy sídel – architektonická a zahradní literatura

Zámecké knihovny

- ❧ jádro bylo dále obohacováno literaturou podle zájmu konkrétních šlechticů
- ❧ v 18. století dochází ke specializaci knihoven – prostorové a finanční důvody
- ❧ v 19. století stoupá zastoupení beletrie, knihovny se stávají centrem zábavy a oddechu
- ❧ krajové odlišnosti v rámci Habsburské monarchie téměř neexistují – šlechta žila stejným způsobem, knihovny se liší jen v záběru dle specializace panství
- ❧ zámecké knihovny sloužily nejen majitelům, ale i vzdělaným vrchnostenským úředníkům a soukromým badatelům

Zámecké knihovny

- ❧ interiérové knihovny
 - ❧ jednotná úprava knižních vazeb
 - ❧ členění knih do jazykových a tematických oddílů a tomu odpovídající signování
 - ❧ umístění do barokních (klasicistních) sálů
- ❧ jazykové složení
 - ❧ velmi různorodé
 - ❧ literatura staršího období do 17. století je spíše latinská, méně německá
 - ❧ v 18. a 19. století dominuje francouzština a němčina
 - ❧ české knihy zejména v 16. století a záleží na charakteru rodu
 - ❧ často knihy italské či španělské – v závislosti na příbuzenských vazbách a kontaktech

Zámecké knihovny

☞ sběratelství a doplňování

- ☞ nákupy prováděli buď přímo šlechtici, nebo knihy pořizovali přes agenty
- ☞ velké a ucelené soubory získávány ze zahraničí
- ☞ nákup v antikvariátech
- ☞ dědictví
- ☞ knihy novomanželek

☞ čtenářství

- ☞ knihy byly na zámcích skutečně čteny
- ☞ odrážel zájmy a jazykové vybavení majitele
- ☞ čtení je patrné z poznámek v knihách, citátů, komentářů a odkazů na přečtená díla v dopisech

Veřejné knihovny

- ❧ r. 1777 byla ke klementinské knihovně připojena nová karolinská knihovna, k té byla v roce 1726 připojena Šternberská knihovna – podle závěti posledního šlechtického majitele měla být otevřena úplně zdarma veřejnosti
- ❧ r. 1777 přibyla do celku majorátní knihovna Kinských
- ❧ 30.10. 1777 bylo vyhláškou oznámeno otevření Veřejné c.k. univerzitní knihovny
- ❧ 1782 dosáhla pražská univerzitní knihovna toho, aby všechny pražské tiskárny odváděly po jednom výtisku ze své produkce do fondu knihovny
- ❧ 1807 byl tento povinný výtisk rozšířen na celé území Čech

Veřejné knihovny

- ↻ Univerzitní knihovna v Olomouci byla založena r. 1775
- ↻ fakticky existovala od roku 1556 (u olomoucké jezuitské koleje)
- ↻ 1773 získala knihovna fond 5 zrušených jezuitských kolejí z Moravy
- ↻ 1782-7 fond 34 knihoven klášterů na Moravě
- ↻ 1807 získán povinný výtisk z produkce z celé Moravy

Knihovny muzeí

- ❧ od 2. pol. 17. století vzniká nový typ paměťových institucí – muzea
- ❧ 1. muzeum v Basileji (1671 otevřeno veřejnosti)
- ❧ 1753 Britské muzeum
- ❧ inspirací bylo Joannemum – zemské muzeum založené knížetem Janem roku 1811 v Grazu
- ❧ součástí muzeí byly vždy knihovny – spolkové knihovny učených přátel muzea, pro širší veřejnost nebyly přístupné

Veřejné půjčovny knih

- ❧ objevují se od konce 18. století
- ❧ výdělečná činnost knihkupců – vyčlenili ze svého skladu prodejních knih část určenou k půjčování měšťanům za poplatek
- ❧ 1. čítárna u nás – Wolfgang Gerle 1772 v Praze
- ❧ 2. čítárna – Jacob de Binachi 1774 v Brně
- ❧ až v 90. letech povoleny půjčovny též tiskařům v Plzni, českých Budějovicích a Opavě
- ❧ provoz půjčoven zastaven z důvodů obav před Velkou Francouzskou revolucí 1799 - 29.11. 1801 – v každé půjčovně měly být dějepisné, místopisném statistické, národohospodářské a přírodovědné publikace o rakouském mocnářství; jen knihy vytištěné v monarchii

Veřejné půjčovny knih

- ❧ další půjčovny v Praze při tiskárně Franze Haase a knihkupectví Karla Bartha
- ❧ v Brně součást podniku Josefa Jiřího Trasslera
- ❧ poplatky příliš vysoké, než aby byly navštěvovány lidmi z nižších vrstev
- ❧ Česká expedice – hlavní činnost spočívala ve vydávání, prodeji a rozesílání českých novin, knihkupectví působilo také jako antikvariát, nabídka pouze českých knih
- ❧ r. 1829 ji převzal jindřichohradecký knihtiskař a nakladatel Alois Josef Landfras

Veřejné knihovny

- ❧ 1802 byla otevřena veřejnosti těšínská knihovna Leopolda Jana Šeršníka – knihy rozděleny do 27 tematických skupin, převažovala díla německá a latinská, obsahovala ale i knihy francouzské, italské, polské a české
- ❧ Šeršník zřídil pro knihovnu i nadaci, která zajišťovala její působení
- ❧ 1811 otevřena knihovna v Hranicích na Moravě, z knih Josefa Heřmana Agapita Gallaše, 1816 už bylo v knihovně přes tisíc knih
- ❧ v 19. století dále docházelo k zakládání čtenářských společností a spolků, ty stejně jako první veřejné knihovny vznikaly ze souhlasu zemského gubernia

Veřejné knihovny

- ❧ r. 1820 vyšel výnos dvorské kanceláře ve Vídni pro zřizování školních knihoven
- ❧ Od 30. let 19. století se objevují i první obecní knihovny zřizované ve městech
- ❧ 1834 obecní knihovna v Žebráku na Berounsku